

**4K” modeli vositasida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kreativlikni
rivojlantiruvchi asosiy vosita**

Najimatdinov Muxtar Kóshkinbay uli

*Osiyo Xalqaro Universiteti Tálim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang‘ish tálim) mutaxassisligi I kurs magistranti*

Kalit so‘zlar: 4K modeli, kreativlik, kommunikativlik, kollobaratsiya, kritik fikrlash;

Annotatsiya: Bevosita ushbu maqola orqali bugungi kunda zamonaviy o‘quvchining mustaqil fikrlashga o‘rgatish, hamda uning ijodiy tafakkurini rivojlantirishiga qaratish kerakligi haqida ma’lumot berilgan.

Asosiy qism: Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasining jahonga yuz tutishida va barcha sohalar bo‘yicha rivojlanishda oldinda borayotgan davlatlar bilan raqobatbardosh bo‘la olishidagi asosiy talab – yoshlarga berilayotgan bilimning sifati bilan belgilanmoqda. O‘quvchilarining anglash va tushunish darajalarini baholashga asoslangan ta‘lim-tarbiya jarayonida dars maqsadlari o‘quvchilarning o‘quv-biluv faoliyatiga asoslangan holda belgilanadi, bu esa ta‘lim-tarbiya jarayonida yuqori natijaga erishishni kafolatlaydi, o‘qituvchi hamda o‘quvchilarning o‘zaro hamkorligi va o‘quv harakatlarini aniq baholash imkoniyatini yaratadi. XXI asrga xos xalqaro talablar asosida o‘quvchilar bilimini baholash, o‘qitish va ta‘lim olishning zamonaviy usullaridan maqsadli foydalangan holda ularni yuqori darajadagi fikrlash ko‘nikmalariga ega bo‘lishlarini ta‘minlashga xizmat qiladi.

O‘quvchida kreativlikni rivojlantirish, uni mustaqil fikrlashga o‘rgatish bugungi kunda asosiy zamon talablaridan biri bo‘ldi desak yanglishmagan bo‘lamiz. Shuni inobatga olgan bugungi kunda yaratilgan darsliklar ham bevosita o‘quvchi talabini qondirishni ham inobatga olishi zarur. Shu asosida yaratilgan darsliklar bugungi kunda 4K modeli asosida yaratilib;

1. Kritik fikrlash
2. Kreativ fikrlash
3. Kollaboratsiya

4. Kommunikatsiya

bo'yicha ishlab chiqilmoqda, ya'ni ular o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, jamoada ishlash va muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kreativ fikrlash – bu innovatsion (yangi, novator, original, nostandart, noodatiy va hokazo...) va samarali (amaliy, natijaviy, tejimli, optimal va hokazo) yechimlarni topish, yangi bilimlarni egallash, tasavvurni ta'sirchan ifodalashga qaratilgan g'oyalarni ishlab chiqish, baholash va takomillashtirish jarayonida samarali ishtirok etish qobiliyatidir.

Demak biz bugungi kunda zamonaviy talablarga javob beradigan o'quvchini tarbiyalashni o'z oldimizga maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, buning uchun albatta faqatgina qoidalarni yodlatibgina qolmasdan, balki o'quvchini ijodiy tafakkurini shakllantirishga qaratishimiz lozim.

A.X.Maslou kreativlikni 2 turini ajratib ko'rsatadi: Iste'dodning kreativligi, shaxsning o'z - o'zini aktuallashtirish kreativligi. U kreativlikni inson tabiatining fundamental xarakteristikasi, hayot davomidagi tug'ma qobiliyat sifatida ko'radi, lekin hayoti davomida ma'lum ijtimoiy to'siqlar natijasida yo'qolib ketish haqida aytadi.

Kritik fikrlash-Bunda o'quvchidan talab qiladigan asosiy narsalardan biri, uni o'zi bildirgan fikrga tanqidiy munosabatini ham bildira olish ko'nikmasi hisoblanadi. Ya'ni ijobiy fikr bilan birgalikda, albatta unga tanqidiy munosabatini ham bildirish zarur hisoblanadi.

Kommunikatsiya- matn asosida munozara olib borish, o'z fikrini aniq ifodalash va muloqot qilish.

Bu orqali esa, bevosita o'quvchini jamoada ishlay olish ko'nikmasi rivojlantiriladi.

Kollaboratsiya (hamkorlikda ishlash)-guruh yoki juftlikda matn bilan ishlash, muhokama qilish va umumiy xulosaga kelish.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu yondashuv nafaqat matn bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning ijtimoiy, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini ham shakllantiradi.

4K modeli o'quvchilarda o'z-o'zini anglash va o'z rivojlanishiga mas'uliyatli yondashuvni rivojlantiradi. 4K modeli yuzaki tushunishdan tashqariga chiqadi, tanqidiy fikrlash va tahlilni targ'ib qiladi. O'zgaruvchan dunyoda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan barcha ko'nikmalarni o'zlashtirishga imkon beradi.

“4 rangli qog'oz “usuli Tavsifi:

Bu usul o'quvchilarda matn ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. 4 xil rangli qog'ozga o'z fikrlarini yozish orqali matn yuzasidan 4 xil topshiriqni bajaradilar. Bunda o'quvchilarning matn mazmunini to'liq o'qib tushunganligi va uning mazmuniga mos hikmatli so'z ayta olishi, matnga ijodiy yondashishlari va mavzu yuzasidan olingan xulosalarni bayon qila olishlaridan bilib olish mumkin bo'ladi. Erishiladigan natija: O'quvchilar bu usul orqali tanqidiy fikrlashni, topshiriqni alohida kichik vazifalarga bo'lib amalga oshirishni, masalalarni yechish qobiliyatini shakllantiradilar. Biz 4K modelini darslarda qo'llash orqali o'quvchilarga savollar berish yoki muammoni taqdim etish orqali ularni faol fikrlashga undashimiz mumkin.

Xulosa: Darslar davomida o'quvchilarga amaliy mashqlar orqali o'zlarining kompetensiyalarini namoyish etish imkoniyatini yaratishimiz mumkin. Masalan, agar o'qituvchi matematika yoki fan darsini o'tayotgan bo'lsa, u o'quvchilarga kritik fikrlash orqali ma'lumotlarni tahlil qilishni, kommunikatsiya orqali amaliy mashqlarni bajartirishni, kreativlik orqali muammolarni ijodiy yechishni va kollaboratsiya orqali guruhda ishlashni taklif qilishi mumkin. 4K modeli orqali dars o'tishning samaradorligi o'quvchilarni faollashtiradi, ularning o'qishdagi motivatsiyasini oshiradi va bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. “Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi”
O.M.Jabborova, Z.A.Umarova, L.G.Babaxodjayeva
2. Azizxo'jayeva N.M. (2006) Pedtexnologiya va pedagogik mahorat – T.: “Fan, 61- 69-b.

3. Ziyomammedov B. (2002) Yangi pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – T.: “Chinor ENK”
4. Mavlonova P. A. [va boshq](2016) Pedagogika. Darslik. – T.:<>, 105- b
5. Ikromjonovna, J. S. (2023). Boshlang‘ich sinflarga ta’lim berish jarayonida zamonaviy metod va vositalarning ahamiyati. Qo‘qon universiteti xabarnomasi, 581-583.